

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiiikin koulutusohjelma

Anna Tikka

PIANONSOITON HARRASTUKSEN TUKEMINEN OPETUSTA
YKSILÖLLISTÄMÄLLÄ

Opinnäytetyö
Elokuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Elokuu 2013
Musiikin koulutusohjelma

Siltakatu 1 Joensuu
80100 JOENSUU
050-3582494

Tekijä
Anna Tikka

Nimeke
Pianonsoiton harrastuksen tukeminen opetusta yksilöllistämällä

Tiivistelmä

Opinnäytteessä tarkasteltiin pianonsoittamisen oppisisältöjä, menetelmiä, vuorovaikutusta ja esteitä. Tarkoituksena oli yksilöllistää klassisen musiikin musiikkiopistojen opetussuunnitelmaa vastaamaan enemmän Kaisa-oppilaan omia tarpeita sekä musiikkimakua. Tärkein tavoite oli tukea hänen soittoharrastuksensa jatkumista.

Opinnäytetyö on toiminnallinen tapaustutkimus, joka perustuu kolmivuotiseen havainnointiin, opetuksen muutoksiin ja arviointiin yksityisillä soittotunneilla. Tutkimuksen teoreettisessa ensimmäisessä osuudessa esitellään pianonsoiton alkeisopetuksessa käytettäviä materiaaleja ja menetelmiä. Lisäksi huomioidaan muita opetustilanteeseen vaikuttavia asioita, kuten tunteiden vaikutusta oppimiseen, vuorovaikutusta ja keskilapsuuden psykososiaalista kehitysvaihetta. Opinnäytteen toiminnallinen osuus kuvailee Kaisan pianonsoiton opetussuunnitelman yksilöllistämisen prosessin alun lähtötilanteesta ongelmien ilmenemiseen ja niiden ratkaisuihin.

Kaisan kolmivuotinen opetussuunnitelman yksilöllistäminen sujui asteittain myönteiseen suuntaan. Oppitunneilla Kaisa sai lisää motivaatiota soittamiseen, oppi uusia taitoja ja vapautui aikaisempaa enemmän ilmaisussaan. Jatkossa on ajateltava yksilöllisimpiin tavoitteisiin perustuvan opetussuunnitelman ja yleisempiin tavoitteisiin perustuvan opetussuunnitelman tasapainoa tulevaisuuden yksityistunneilla.

Kieli
suomi

Sivuja 26

Asiasanat
musiikkikasvatus, opettajuus, yksilöllistäminen

THESIS
August 2013
Degree Programme in Music
Siltakatu 1
FI 80100 JOENSUU
FINLAND
050-358 2494

Author
Anna Tikka

Title
Constructing an Individual Learning Plan for Playing the Piano.

Abstract

This qualitative case study describes the materials, methods, interaction and obstacles in a process of teaching how to play the piano. The purpose was to construct a more individualized plan than that used in many Finnish music institutes. The focus was on taste of music and needs of a child called Kaisa. The main goal was to help her to get more motivation and to keep on playing the piano.

This case study is a description of observations, changes of actions and evaluation in private music lessons. In the first part some materials and methods used in early teaching of playing the piano are shortly presented. In addition to this, other factors influencing the teaching-learning process are also presented: How do emotions influence? What is the mutual interaction like? What are the main headlines of psychosocial development in the mid-childhood? The second part describes the process of constructing Kaisa's informal individual learning plan (ILP) from the very beginning to the times of arising problems and up to the solutions used.

The process of Kaisa's individual learning plan was constructed step by step within three years towards the positive direction. In lessons Kaisa gained more motivation to play the piano, she learned new skills and was more free to express herself than before. At the end there arose a question of the balance between common formal learning plan and individual learning plan while teaching in private in the future.

Language
Finnish

Pages 26

Keywords
musical education, individual learning plan, teaching-learning process

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat.....	6
2.1	Pianonsoiton opettamisen lähestymistapoja	6
2.1.1	Suomalainen pianokoulu	6
2.1.2	Suzuki-menetelmä.....	7
2.1.3	Laulu osana soitonopetusta	9
2.2	Lapsen pianonsoiton harrastuksessa huomioitavia asioita	11
2.2.1	Tunteiden merkitys musiikin oppimisessa	11
2.2.2	7-12 –vuotiaiden lasten psykososiaalinen kehitysvaihe	12
2.2.3	Vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä.....	13
2.2.4	Yhteinen näkemys oppilaan pianonsoiton harrastustavoitteista tässä tutkimuksessa.....	15
2.3	Omia lähtökohtiani	16
3	Opinnäytteen tarkoitus, tavoitteet ja kehittämistehtävät	17
4	Opinnäytetyön toiminnallinen toteuttaminen	18
4.1	Lähtötilanteen kartoitus, kehittämiskohteen tunnistaminen ja siihen perehtyminen	18
4.2	Pianonsoiton materiaalien, tekniikkojen ja menetelmien yksilöllistäminen	20
4.3	Pianonsoiton opettamisen toteutus.....	22
4.4	Opettajan ja oppilaan palaute ja kokemukset soittotunneista	23
5	Pohdinta.....	24
5.1	Työn eettisyys ja luotettavuus.....	24
5.2	Yksilöllisen pianonsoitonprosessin lopputulosten arviointi	25
5.3	Kehittämisehdotukset.....	26
	Lähteet.....	28

1 Johdanto

Aloitimme pianotunnit 8-vuotiaan Kaisan kanssa tammikuussa 2010. Kutsun tässä tutkimuksessa oppilastani Kaisaksi. Olin opiskellut reilut pari vuotta pianonsoitonpedagogiksi ja pitänyt opintojeni aikana muutamaa pikkuoppilasta ennen Kaisaan tutustumistani. Kaisa oli aluksi hieman ujompi ja epävarmempi osaamisestaan kuin aikaisemmat oppilaani. Tiesin, että uutta suhdetta pitäisi lähestyä varovasti tunnustellen. Ensimmäinen soittotuntimme oli minulle jännittävä kokemus, koska Kaisan äiti oli myös paikalla seuraamassa tyttärensä tuntia. Hetki on jäänyt mieleeni myös mukavana kokemuksena, koska vähäisen kertyneen kokemukseni ja ikäni ansiosta tunsin olevani ensimmäistä kertaa hieman levollisempi ja itsevarmempi kohdatessani uuden oppilaan ja hänen vanhempansa. Sovimme tuntien jatkumisesta ja niin pääsin tutustumaan Kaisaan lähemmin.

Opinnäytteeni kertoo kokemattoman opettajan kasvutarinaa siitä, miten yksilöllistä opetuksen lähestymistapoja ja tavoitteita oppilaalle sopiviksi, jotta hän jatkaisi pianonsoittoharrastustaan.

Tietämykseni klassisen pianonsoiton alkeista pohjautuu lähinnä 1990- ja 2000-luvun alun Vantaan musiikkiopiston asettamiin tavoitteisiin. Aloitin opintoni 6 -vuotiaana suorittaen kaikki musiikkiopiston pianotutkinnot aina D-kurssiin asti. Lapsuudesta asti lähtevän järjestelmällisen koulutukseni takia oli hyvin luontevaa välittää eteenpäin samaa tietotaitoa. Aloitin Kaisan opetuksen juuri tältä pohjalta käyttäen opetuksen apuna etenkin Suomalaista pianokoulua ja hieman Suzuki-metodia. Mietimme tavoitteita ja tuntien sisältöä myös Kaisan äidin kanssa, mikä on tavallista pienempien oppilaiden kohdalla. Aluksi Kaisa vaikutti olevan opetuksen sisältöön tyytyväinen, ja tutustuessamme lähemmin hän rohkaistui soittamisessakin. Ei kestänyt kuitenkaan kauan, kun huomasin hänen intonsa huomattavasti vähentyneen. Jotain oli siis opetussuunnitelmassani muututtava, jotta saisin Kaisan taas innostumaan ja jatkamaan harrastustaan. Lapsen voi olla vielä vaikea tietää, mitä itse haluaa, joten minulla piti olla jokin senhetkisestä ajattelustani poikkeava suunnitelma

tuntiemme sisällöksi. Tästä lähti Kaisan opetuksen yksilöllistämisen prosessi, jonka lähtökohdaksi pyrin pitämään entistä enemmän Kaisan omia tarpeita. Soittotuntimme ovat jatkuneet jo kolme vuotta.

2 Opinnäytetyön teoreettiset lähtökohdat

2.1 Pianonsoiton opettamisen lähestymistapoja

2.1.1 Suomalainen pianokoulu

Suomalainen pianokoulu on yksi Suomessa paljon käytetty pianonsoiton oppikirjasarja. Pianokoulun neljä eri osaa vaikeutuvat Suomen musiikkioppilaitosten peruskurssivaatimusten mukaisesti. Piano-ohjelmiston lisäksi kirjojen lopussa on kappalekohtaiset opetusohjeet.

Pianokoulun alkusoitto -kirja pyrkii ottamaan huomioon lapsen maailmaa, rajatonta luovuutta ja kyvyn omaksua uusia asioita. Alkusoiton teoreettinen osuus rajoitetaan välttämättömyyksiin ja kirjassa käytetään paljon kuvia. Korvaa opetetaan erottamaan pianosta lähteviä eri äänensävyjä (crescendo/diminuendo) sekä teknisen oppimisen lisäksi lasta rohkaistaan improvisoimaan ja transponoimaan. (Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen 2002, 6.)

Pianokoulun alkusoitto -kirjassa käytetään materiaalina paljon tuttuja lastenlauluja ja lasta rohkaistaan soiton lisäksi myös laulamaan. Kirjassa otetaan esiin erilaisia soittotekniikoita esimerkiksi legato, staccato ja C-duuriasteikon sormijärjestys sekä perehdytään alusta pitäen musiikin teoriaan kuten nuottien nimeämiseen, aika-arvoihin ja niiden tunnistamiseen viivastolta

ja koskettimilta. Alkusoitto opastaa siis heti soittotaidon lisäksi myös kokonaisvaltaisempaan musiikin tuntemukseen.

Suomalainen pianokoulu 1 -kirja sisältää Suomen musiikkioppilaitosten tutkintovaatimusten mukaisen ensimmäisen peruskurssin. Kirja luo oppilaalle mahdollisimman monimuotoista musiikillista tietoisuutta eri tyylikausien kappaleiden avulla sekä vapaan säestyksen osiolla. Koulun tavoite on kehittää oppilaan perustekniikkaa. (Lehtelä, Saari & Sarmanto-Neuvonen 2003, 3.)

Tässä pianokoulussa puhutaan kolmisoinnuista, niiden käänöksistä sekä säestystyyleistä. Tämä on mielestäni hieno asia, koska harrastelijalle näiden asioiden osaaminen saattaa mahdollisesti tuottaa enemmän iloa ja hyötyä käytännön elämässä kuin esimerkiksi muutama hyvin opeteltu klassinen kappale. Klassinen musiikki vaatii enemmän kappalekohtaista harjoittelua. Se voi olla työlästä ilman hyvää prima vista -taitoa, ja sekin saavutetaan yleensä vasta pidemmän harjoittelun tuloksena. Lisäksi ”hienomman kuuloinen” klassinen musiikki vaatii monesti jo kohtuullisen hyvää teknistä osaamista, eikä monella harrastelijalla ole halua, aikaa tai muutakaan tarvetta sen hankkimiseen. Sen sijaan sointujen oppimisen jälkeen pystyy säestämään melkeinpä mitä tahansa omaan makuun soveltuvaa tuttua laulua, eikä sointujen soittaminen vaadi edes mitään erikoista tekniikkaa tai sorminäppäryyttä. Pianokoulu 1 -kirja sisältää myös kromaattista asteikkoa lukuunottamatta kaikki asteikot, joiden hallinta on yksi pianistin tekniikan kulmakiviä.

2.1.2 Suzuki-menetelmä

Japanilainen Shinichi Suzuki (1898 - 1998) oli viulisti sekä musiikkipedagogi. Hänen Suzuki-metodinsa on kansainvälisesti tunnettua ja käytettyä.

Menetelmän lähtökohtana on ensiksi opetella instrumentin hallintaa sekä korvakuuloa ja vasta tämän jälkeen siirtyä nuotinlukuun. Taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että musiikkia opitaan samoin kuin äidinkieltä. Puhehan opitaan korvakuulolta ja puheen oppimisen jälkeen opetellaan lukemaan/kirjoittamaan (vert. nuotit). Tärkeänä osana opetusta on ryhmätunnit. (Uudenmaan Suzuki-instituutti 2013.)

Nuotinluvun poisto varhaisopetuksessa jättää soitonopetuksessa paljon aikaa itse soittamiselle. Olen myös huomannut teorian opiskelun olevan monelle lapselle hieman vaikeampaa ja siksi vastenmielisempää. Toisaalta lapsi oppii tuntemaan nuotit yleensä pikkuhiljaa oman aikataulunsa mukaisesti soittoharrastuksen jatkuessa. Suzuki -nuottikirjoihin on liitetty nauhoite soitettavista nuoteista, vaikka esimerkiksi Suzuki Piano School 1 -kirjan ensimmäinen kappale on varmasti kaikille jo entuudestaan korvakuulolta tuttu Tuiki tuiki tähtönen -laulu.

Suzukin mukaan taiteellinen ja musiikillinen lahjakkuus ei ole perittyä vaan lahjakkuus puhkeaa tai on puhkeamatta kukkaan ympäristön vaikutuksesta. Lapsen ainoa todellinen kyky on sopeutua mahdollisimman nopeasti ja herkästi ympäristöönsä. Ääriesimerkkinä Suzuki käyttää vauvasta lähtien susien kasvattamia "susilapsia", jotka ovat tavoiltansa sopeutuneet elämään suden elämää. Lapset eivät osoita enää oikein mitään inhimillisen käytöksen piirteitä, kuten kävelyä tai puhetta. Erityislahjakkaana hän pitääkin ihmistä, jolla on kyky sopeutua tavallista nopeammin ja herkemmin ympäristöönsä. Tietenkin jonkin lahjakkuuden kehittäminen vaatii myös kärsivällistä ja pitkäjännitteistä harjoittelua. Suzukin kasvatuksellinen asenne ei pyri tekemään kaikista lapsista huippumuusikoita, vaan tärkeintä on yrittää tehdä lapsista, hyviä, onnellisia ja kauniisti ajattelevia ihmisiä. (Suzuki 1969, 19, 21,39.)

Suzukilla on mielestäni hyvin optimistinen asenne ihmisen kehittymismahdollisuuksiin ja se olisi syytä aina soitonopetuksessa muistaa.

Ihmisen henkisen kasvun painotus luo metodiin inhimillisyyttä ja lämpöä, jota jokainen opettaja yrittää varmasti parhaansa mukaan oppilailleen välittää. Mielestäni Suzukin ajattelutapa olisi myös yksi hyvä peruste musiikkioppilaitosten pääsykoejärjestelmän poistamiseksi. Suzuki uskoi, että hyvässä ympäristössä kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet opiskelun aloittamiseen ja oppimiseen. Näin ollen lapsia ei hänen mielestään olisi syytä testata ennen soittoharrastuksen aloittamista (Turun Suzukikoulu 2011).

2.1.3 Laulu osana soitonopetusta

Omaksuin laulamisen luontevaksi osaksi soitonopetustani, sillä piano on myös säestyssoitin. En yrittänyt opettaa laulamista, vaikka sävelten puhtauteen liittyvistä asioista pystyn antamaan mallin. Lähinnä pyrin laulamiselani rohkaisemaan oppilastani laulamaan. Laulamiseksi on mukana ihmisen koko persoonallisuus, ja siksi sen ei pitäisi koskaan perustua velvollisuuteen tai pakotteisiin (Linnankivi, Tenkku & Urho 1988, 122). Olen huomannut tämän laulamiskokemuksen olevan monelle voimakkaampaa kuin soittamisarkuuden. Siksi se on aina vapaaehtoista ja yhdessä toteuttelu helpottaa tai jopa innostaa oppijaa huomaamattakin liittymään lauluun.

Toisaalta mitä on ”oikeaoppinen” laulaminen? Varsinainen lauluharrastushan aloitetaan yleensä vasta äänenmurroksen jälkeen. Siksi lasten onkin tärkeää vain rohkaistua ja saada kokemuksia oman äänensä käyttämisestä.

Lapsen kanssa laulamiseksi kirjoittanut Maisa Krokfors toteaa, ettei laulamiseksi välttämättä tarvitse loisteliasta ääntä tai musikaalisuutta. Sen sijaan hän painottaa luonnollista ja vivahderikasta äänenkäyttöä. Jokaista lasta voidaan auttaa laulamaan ainakin omaksi ilokseen. (Krokfors 1985, 8.)

Tämä näkemys sopii hyvin soittoharrastuksen luonteeseen, koska monille soittaminenkin on ennen kaikkea itseä ja lähipiiriä rikastuttava ja ilahduttava harraste. Jonkun sanoiltaan koskettavan ja tutun laulun laulaminen ja soittaminen on mitä parhain tunteiden purkautumiskeino. Linnankivi, Tenkku & Urho (1988) kirjoittavat soittoharrastuksen tukemisesta laulun avulla seuraavasti:

”Laulamisen kyvyn kehittäminen on tärkeää myös niille, jotka tähtäävät soittimen opiskeluun. Sanotaan, että soittaja laulaa soittimellaan. Laulamalla musiikkia omaksutaan jatkuvana virtana, ei erillisinä sävelinä, kuten saattaa olla laita esimerkiksi pianonsoitossa, jolloin soittajan tehtävänä on liittää sävelet yhteen, luoda musiikillisia hahmoja, fraseerata. Sanojen tukemana sävelmän jäsentyminen käy luontevasti. Laulaminen voi niin muodoin kehittää mm. soittajan hahmottamis- ja jäsentelykykyä.” (Linnankivi, Tenkku & Urho 1988, 123.)

Laulaminen on monelle musiikin ammattilaisellekin pelottava ja arka asia. Huoli on monesti aivan aiheeton. Oman äänen ei todellakaan tarvitse olla suosikkilaulajien tai tähtisopraanojen vertainen. Aihe on herkkä ja koskettaa monia tavallisia ihmisiä. Paljon julkisuutta on saanut laulamisen positiivista sanomaa ja hyödyllisyyttä levittänyt Ava Numminen.

Laulutaidottomiksi leimattujen aikuisten laulamaan oppimisesta väitellyt tutkija ja laulunammattilainen Ava Numminen uskoo, että laulamaan oppii laulamalla, laulua voi kehittää ja jokaisella on mahdollisuus siihen (Numminen 2013). Musiikin ja laulun vahvan fysiologisen vaikutuksen vuoksi, Numminen kehottaa esimerkiksi luokanopettajia pitämään luokassa laulutuokioita oppilaiden virkistämiseksi ja rauhoittamiseksi. Hän kertoo myös englantilaistutkimuksesta, jonka mukaan lapsen laulutaito vaikuttaa myönteiseen minäkuvaan ja sillä luodaan yhteenkuuluvuutta. Kun lasta rohkaistaan laulamaan, hän voi kehittää laulutaitonsa normaaliksi varhaisnuoruuteen mennessä. (Ahonen 2012.)

2.2 Lapsen pianonsoiton harrastuksessa huomioitavia asioita

Tarkastelen tässä tutkimuksessa tunteiden, keskilapsuuden kehitysvaiheiden vuorovaikutuksen ja kodin merkitystä opetustilanteessa, koska pohdin niitä Kaisaa opettaessani. Ne myös tukevat Kaisalle valitsemiani toimintatapoja.

2.2.1 Tunteiden merkitys musiikin oppimisessa

Marja Linnankivi, Liisa Tenkku ja Ellen Urho nostavat esille kirjassaan Musiikin didaktiikka (1988) Thomas A. Regelskin luokitteluja oppimiseen johtavista toiminnoista. Regelski (1975) painotti erityisesti affektiivisen toimintojen merkitystä musiikin opiskelussa kognitiivisten (havaitseminen, analysointi, yhdistäminen jne.) ja psykomotoristen (matkiminen, kertaus, toiminnan koordinointi jne) toimintojen lisäksi. Affektiivisen alueen johtavia toimintoja oppimiselle ovat intuitiivinen reagointi, vapaa tulkinta, parempana pitäminen, nauttiminen, luonnehtiminen ”tunteiden” perusteella, luominen tai organisoiminen ”subjektiivisesti” ja tunteen perusteella valitseminen. Regelskin mielestä opettajan olisi hyvä kysyä, millaisesta musiikista oppilaat pitävät. Oppilaiden ”subjektiivinen” musiikin arvostaminen muuttuukin vuosien mittaan. Musiikista nauttiminen ilmenee tavallisimmin oppilaiden toivekappaleina. Taideopetuksessa ei ole kysymys pelkästään loogisen ajattelun kehittämisestä vaan siihen liittyy aina paljon tunteita. Taiteen oppiminen ja kokeminen pitäisi olla aina lähtöisin oppilaan positiivisista tunteista ja asenteista, koska tämä vaikuttaa väistämättä oppilaan motivaatioon. Oppilaiden minäkäsitystä tukien opetuksen tulisi epäonnistumisten välttämiseksi olla oppilaan kehitystasoa vastaavaa. (Linnankivi, Tenkku & Urho 1988, 22 - 24.)

Regelskin lähestymistapa musiikinopetukseen on mielestäni hyvin oppilaslähtöinen. Se tukee seuraavassa luvussa käsiteltäviä keskilapsuuteen liittyviä kehitystehtäviä. Tunteiden merkitystä painottaa myös oppimisen kolmen

ulottuvuuden asenneteoria, josta Pertti V.J Yli-Luoma kirjoittaa kirjassaan Hyvä opettaja.

Oppimisen edellytyksen tärkein ulottuvuus on emotionaalisesti myönteinen asenne opetettavaa asiaa kohtaan. Jotta oppiminen siirtyisi käytännön toiminnan tasolle, edellyttää se vielä kognitiivista haastavuutta ja mielenkiintoa. Emotionaalisen asenteen aktivoituminen edellyttää yleensä, että oppilas pitää opettajastaan. (Yli-Luoma 2003, 47 - 50.)

2.2.2 7-12 –vuotiaiden lasten psykososiaalinen kehitysvaihe

”Psykososiaalisella kehityksellä tarkoitetaan lapsen sosiaalisuuden, tunne-elämän ja persoonallisuuden kehittymistä” (Saarniaho 2005). Lapset ovat erityisen alttiita ympäristön vaikutukselle ja palautteelle itsestään, vaikka varmasti ihmisen psykososiaalisuus on läpi elämän jatkuvassa vuorovaikutuksessa vallitsevan ympäristönsä kanssa. Koulun, kodin ja harrastuksien pitäisi omalta osaltaan yrittää tunnistaa lapsen kehityksen tarpeita ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelemalla ja muuttamalla eri tekijöitä voidaan olosuhteiden mukaisesti löytää lapsen kehitystä tukevia uusia ja myönteisiä ratkaisuja.

Kehityspsykologi Erik H. Eriksonin linjaa kouluikäisen lapsen ahkeruuden ja alemmuuden kriisiä selittämällä, kuinka kuusi - kaksitoistavuotias lapsi kysyy omaa arvoaan. Tuolloin jatkuvat epäonnistumiset lisäävät alemmuuden tunteita ja vastaavasti onnistumisen kokemukset antavat motivaatiota ponnistella eteenpäin. Onnistuessaan lapsi alkaa luottaa omiin kykyihinsä ja hän alkaa itsenäistyä suhteessa vanhempiin tullen vähitellen toimeen omillaan. Liika vaatavuus voi johtaa suorituspaineesiin. (Mäkinen 2005.)

Eriksonin mukaan siis keskilapsuuden tärkeimpiä kehitystehtäviä on saavuttaa tunne omasta toiminnallisuudesta ja ahkeruudesta. Harrastukset ovat yksi toimeliaisuuden osa-alue. 7 - 12 -vuotiaiden lasten lisääntyneet motoriset kyvyt antavat valmiuksia oppia hallitsemaan jotain instrumenttia, mikä nostattaa huomattavasti heidän itsetuntoaan ja siksi harrastukset koetaan tärkeiksi (Rödström 1992, 67).

Keskilapsuuden tärkeimpiin kehitystehtäviin kuuluu minäkuvan muotoutuminen ja itsetunnon vakiintuminen. Lapsuuden minäkuva elää tiukassa. Vielä aikuisenakin lapsuudessa saatu palaute saattaa vaikuttaa itsetuntoon myöhemmin koetusta kovin toisenlaisestakin palautteesta huolimatta. (Kinnunen 1992, 23.)

Kahdenkeskiset pianotunnit, niiden joukossa myös kaikki vapaammin toteutettavat musiikkiopistojen ulkopuoliset tunnit, tarjoavat hyvät olosuhteet lapsen tunteiden ja kehittyvän persoonallisuuden huomioimiseen. Parhaassa tapauksessa opittavien asioiden yksilöllistäminen voi innostaa lasta soittamaan ja oppimaan uusia asioita, mikä johtaa hyvään itsetuntoon, ahkeruuteen ja toiminnallisuuteen. Oppilaan onnistumisista ja epäonnistumisista riippumatta opettajan tulisi aina osoittaa lasta kohtaan arvostusta ja lämpöä.

Saara Kinnunen kuvailee lapsen itsetunnon suurinta voimalähdettä seuraavasti: Lapsen itsetunnon perusta on kokemuksessa, että hänestä välitetään. Silloin hän tuntee itsensä tärkeäksi ja arvokkaaksi. (Kinnunen 1992, 32.)

2.2.3 Vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä

Kahdenkeskisissä oppimistilanteissa opettajan ja oppilaan hyvät vuorovaikutusvälit ovat tuntien jatkumisen kannalta lähes välttämättömiä. Olen vuosien mittaan pohtinut omia vuorovaikutustaitojani, koska ymmärrän sen kuuluvan kiinteästi ammattitaitooni.

Soitonopintojen alkuvaiheessa on tärkeää, että oppilas viihtyy tunneillaan ja nauttii läheisestä sekä lämpimästä vuorovaikutuksesta opettajansa kanssa. Se on tässä vaiheessa vielä keskeisempää kuin saavutukset taidoissa ja opinnoissa. Opiskelu on vielä musiikin ja omien mahdollisuuksien löytämistä ja on tärkeää, että opettaja uskoo oppilaansa edellytyksiin. (Anttila 2004, 103.)

Hyvää vuorovaikutusta painottaa myös oppimisen asenneteoria. Sen mukaan oppimisen edellytyksen tärkein ulottuvuus on emotionaalisesti myönteinen asenne opittavaa asiaa kohtaan. Tämä tärkeä oppimisedellytys puuttuu, jos oppilaan ja opettajan vuorovaikutusvälit eivät ole kunnossa. ”*Opettaja siis markkinoi aineensa myymällä ensin itsensä*” (Yli-Luoma 2003, 50).

Lähtökohtaisesti emme tule kaikkien kanssa yhtä vaivattomasti toimeen, joten vuorovaikutustaitoja on opeteltava. Aikuisen ja lapsen välit mahdollistavat mielestäni erityisen paljon. Lapset ovat erilaisine persoonallisuuksineen ja lähtökohtineen yleensä vielä paljon avoimempia uusille asioille ja ihmisille. Aikuiselta odotetaan kasvatusvastuunsa tuntevaa oppijaa arvostavaa ymmärrystä.

Juha Perttula (1999) kutsuu dialogiksi ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa osanottajat kokevat ymmärtävänsä toisiaan. Opettajan on tärkeää oivaltaa, että kukin voi ymmärtää lasta vain omasta näkökulmastaan käsin osana suurempaa kuvaa lapsesta. Dialogia ei synny liiallisella yrittämisellä, suorittamisella tai tilanteiden hallinnalla. Dialogi on ihmisen avoimuutta toisen ihmisen kokemusmaailman salaisuudelle, joka paljastuu meille parhaiten, kun annamme sen avautua meille. Tämä ei tarkoita passiivisuutta vaan valppautta ja vahvaa läsnäoloa vuorovaikutustilanteissa. (Perttula 1999, 46 - 49.)

Kuunteleva läsnäolo ja toiselle tilan antaminen ovat hyviä lähtökohtia hedelmälliselle vuorovaikutukselle. Silti omasta tulkinnasta johtuvat väärinymmärrykset ovat aina läsnä vuorovaikutuksessa.

Toisen kuunteleminen syventää ja luo lisää kosketuspintaa ihmissuhteisiin. Turvallinen vuorovaikutus mahdollistaa uusien ajatusten ja ideoiden synnyn. (Heikkilä & Heikkilä 2001, 112.)

Katariina Stenberg (2011) kirjoittaa vuorovaikutuksesta Heikkilän (2001) teosta hyväksikäyttäen seuraavasti.

Dialogi syntyy vuorovaikutuksessa, jossa keskustelijoiden välillä vallitsee kunnioitus, luottamus, kokemusten avoin jakaminen ja toisilta oppiminen. Dialogissa antautuu oppimisprosessiin ilman oikeassa olemisen pakkoa ja ilman tarvetta vahvistaa omia jo vakiintuneita käsityksiä ja uskomuksia. Tämä vaatii opettajalta oman keskeneräisyyden myöntämistä, jota ei voi piilottaa opettajanpöydän, tiedon tai keinotekoisien auktoriteettien taakse. (Stenberg 2011, 65 - 68)

2.2.4 Yhteinen näkemys oppilaan pianonsoiton harrastustavoitteista tässä tutkimuksessa

Olen huomannut, että alaikäisten lasten soittoharrastuksessa vanhemmilla todennäköisesti on omia näkemyksiään ja toiveitaan opetuksesta. Siksi ensimmäisestä tunnista lähtien olemme Kaisan äidin kanssa pitäneet silloin tällöin yhteyttä tai tavanneet. Minulle oli tärkeää saada äidin hyväksyntä lähtiessäni muuttamaan opetustani yksilöllisemmäksi alkuperäisestä musiikkiopistotaustaisesta näkemyksestäni. Tiedän joillekin olevan tärkeää vaalia erityisesti klassisen musiikin kulttuuriperinnettä. Siksi opetuksen yksilöllistämisprosessille on välttämätöntä neuvonpito vanhempien ja oppijan kanssa. Vain tämä sopimus antaa opettajalle luvan ja vapauden yksilöllistämiseen.

Alaikäisen lapsen vanhemmalla on vielä täysi oikeus tietää ja olla vaikuttamassakin siihen, mitä tunneilla tapahtuu ja mitä tavoitteita niille on asetettu. Pyrin huomioimaan opetuksessani lapsen, omien ja vanhempien

näkemyksiä siitä, miten opetus toteutetaan ja mihin sitä suunnataan. Tästä näkökulmasta ja Kaisan omien tarpeiden pohjalta alkoivat soittotuntiemme aikataulujen, opetusmenetelmien ja sisältöjen yksilöllistäminen.

2.3 Omia lähtökohtiani

Tämä prosessi edellytti ennen kaikkea omien ajattelutapojeni muuttumista pianonsoiton opetuksessa sekä muutamien vuosien tutustumista ja avautumista lapsen maailmaan niin käytännössä kuin teorioitakin pohtien. Nuoruuteni varmasti helpotti opetukseni yksilöllistämisprosessia, sillä minulla ei ollut eikä ole vielä vakiintunutta opetustapaa.

Ainoa tapa jonka tiesin, oli se tapa, miten minua itseäni oli aikoinaan opetettu. Kuten monilla muillakin ikäisilläni suomalaislapsilla musiikkiopiston pianonsoiton opintojani ohjasivat vahvasti Suomalainen pianokoulu ja Suzuki -kirjat. Peruskoulussa ja kotona kavereiden kanssa soittelimme populaarimusiikkia. Sointujärjestelmän opettelin melkein päin soittelemalla. En aavistanut, että juuri tämä populaarimusiikin tuntemus ja sointumerkeistä säestämisen hallinta voisivat tulevaisuudessa olla hyödyllistä. Se pohjatieto tuo monipuolisuutta osaamiseeni ja mahdollisti tämän yksilöllistämisprosessin.

Olen opiskellut kesäyliopistossa lapsen ja nuoren normaalia psyykkistä kehitystä ja oppimista. Tämä auttoi ymmärtämään lapsen tunteiden ja psykososiaalisen kehitysvaiheen huomioimisen tärkeyden soitonopetuksessa. Lisäksi minulla on ollut kosketusta ja kokemusta erityisoppilaiden yksilöllistetystä opetuksesta myös musiikissa. Nämä kokemukset rohkaisivat minua luomaan Kaisan kanssa oman tapamme lähestyä pianonsoittoa.

3 Opinnäytteen tarkoitus, tavoitteet ja kehittämistehtävät

Opinnäytteeni tarkoitus on olla tukemassa lapsen pianonsoiton harrastuksen jatkumista.

Tavoitteenani oli toteuttaa Kaisan opetuksen yksilöllistäminen opetukseen sopivampia materiaaleja ja menetelmiä etsimällä sekä aikaa säädellen. Aluksi tavoitteet olivat epämääräisiä ja asetin niitä intuitiivisesti. Myöhemmin, ja etenkin tätä opinnäytetyötä tehdessäni, selvensin opetukseni tavoitteita itselleni seuraavasti.

Oppilaan tavoitteet

1. Emotionaaliset tavoitteet

Tavoite oli uuden oppimisen pelon vähentäminen sekä itseluottamuksen lisääminen soittamisessa ja laulamissa.

2. Motoriset tavoitteet

Tavoite oli vasemman ja oikean käden eriytyminen, yhteistyö ja sujuvuus: sointumerkeistä säestäminen ja melodia, asteikkojen soittaminen.

3. Kuuntelemisen tavoitteet

Tavoite oli harjoituttaa kuulomuistia ja sävelten erottelua toisistaan: korvakuulolta soittaminen ja puhdas laulu.

4. Opettajan tavoite

Opettajan tavoitteena oli löytää sopivia keinoja edellisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kehittämistehtäväni oli aktiivisesti ylläpitää jatkuvaa sisäistä muutosprosessia itsessäni, toteuttaa uutta lähestymistapaa oppimistilanteissa ja havainnoida oppilaassani tapahtuvia muutoksia. Tähän muutosprosessiin keräsin tietoja

kirjallisuudesta, aikaisemmista kokemuksistani, pedagogisista keskusteluista, havainnoistani soittotunneillamme ja opetusmenetelmieni kokeiluista.

4 Opinnäytetyön toiminnallinen toteuttaminen

4.1 Lähtötilanteen kartoitus, kehittämiskohteen tunnistaminen ja siihen perehtyminen

Aloitimme 8 -vuotiaan Kaisan kanssa pianonsoiton opinnot Suomalaisen pianokoulun alkusoitto -kirjasta, jonka soitimme kokonaan loppuun asti. Pohdin kirjan soveltuvuutta Kaisan ikäiselle oppijalle. Kuitenkin kokemattomammalle Alkusoitto -kirjan alkeisopetus on hyvin selkeää ja helppotajuista. Se ei osoittautunut Kaisalle liian lapselliseksi. Mielestäni kirjassa käsitellään tekijöiden näkemyksestä huolimatta melko paljon teoreettisia asioita. Siksi minulla on ollut tapana ottaa Suomalaisen pianokoulu -kirjan rinnalle Suzukin ideaa soitonopetuksen alkeista. Kaisan kanssa soittelimme kappaleita korvakuulolta. Otin ohjelmistoomme myös joitakin kappaleita Suzuki -kirjoista. Koska 45 - minuuttinen viikoittainen soittoaika oli lyhyt, oli mielestäni hyvin tärkeää käyttää aikaa mahdollisimman paljon itse soittamiseen eikä teorian opiskeluun. Pysin opettamaan teoriaa vain sopivissa asiayhteyksissä juuri senhetkiseen soitokappaleeseen liittyvissä teoria-asioissa. Monesti tämäkin voi olla liikaa pienelle lapselle. Suomalaisen pianokoulun ja Suzukin ohella aivan alusta asti lauloin opettaessani.

Kaikki ei ollutkaan kohdallaan. *"En mä osaa"* oli Kaisan useasti käyttämä puolustelu etenkin ennen uusien harjoitusten ja asioiden aloittamista. Mielestäni Kaisa pystyi aloittamispelostaan huolimatta oppimaan asioita aivan normaaliin tapaan. Hänen ongelmansa eivät näyttäneet olevan kognitiivisia eivätkä motorisia. Tämä osaamattomuus oli mielestäni enemmän Kaisan omaa tunnetilaa eikä vastannut näkemääni todellisuutta. Ohjelmiston vaikeusastekin oli mielestäni poissuljettu, koska Suomalaisen pianokoulun alkusoitto -kirja ja Suzukin alkeiskappaleet ovat niin selvästi suunniteltu vastaamaan lapsen

maailmaa. Edessäni oli ongelma, joka haastoi minut opettajana tarkastelemaan asioita uudella tavalla. Minun oli opeteltava kuuntelemaan ja näkemään avoimesti sekä ajateltava ja toimittava rohkeasti uudella tavalla.

Huomasin jo ensimmäisestä tunnista lähtien Kaisan olevan hieman arka soittamaan, ja koin hänen olevan muutenkin herkkä tyttö. Tiesin, että minun oli asennoiduttava vuorovaikutukseemme herkästi tunnustellen. Olin jo tuolloin pohtinut paljon vuorovaikutukseen liittyviä asioita. Mietin, mitä voisin omassa käytöksessäni muuttaa, jotta vuorovaikutuksesta tulisi hedelmällisempää. Mitään valmista jokaiseen tilanteeseen sopivaa kaavaa ei ollut, mutta yhden hyvän keinon tiesin: rauhallisuus, kuuntelu ja toiselle tilan antaminen mahdollistaa pääsyn lähemmäksi toista ihmistä. Oman kokemukseni mukaan estyin kokonaan kuuntelemasta tai kuuntelin hatarasti ollessani täynnä vain omaa asiaani. Omalla liiallisella ”hössötykselläni” rakentaisin itseni ja Kaisan välille muurin, jolloin vuorovaikutuksemme olisi ollut heikkoa.

Lasten parissa jokaisen aikuinen on myös kasvatustehtävällisessä vastuussa. Soittotunneilla vastuu ulottuu luonnollisesti soitonopiskelua laajemmalle kokonaisen persoonan tasolle. Minulla piti siis olla jokin kypsä tapa vastata siihen viestiin, mitä Kaisa lähetti. Miten saada tyttöön lisää itsevarmuutta ja vähentää tätä hänen omista tunteistaan johtuvaa ”soittamisen osaamattomuutta”? Kaisan kokonaispersoonan kannalta ikävintä olisi ollut se, jos hän olisi lopettanut harrastuksensa tai jonkin muun kokemansa uuden ja vaikean tehtävän ajatellen, ettei hänestä koskaan suoriudu niistä.

Soitonopetuksessamme ongelmat lisääntyivät. Huomasin Kaisan soittoinnon laantuneen. Hän ei kuukausiin harjoitellut kunnolla läksyjään ja oli tunneilla levoton. Minulla oli vaikeuksia saada häneen yhteyttä ja ajattelin hänen lopettavan soittamisensa kokonaan. Päätin yrittää jatkaa hänen kanssaan samalla tietäen, että asioiden pitää muuttua. Helpointa oli kokeilla soittomateriaalin muuttamista.

Olin jo edellisen oppilaani innostamiseksi aloittanut soittelemaan hänen kanssaan tuttuja radiossa soitettavia hittikappaleita. Ajattelin Kaisan ratkaisun

löytyvän jostain hänen omaa maailmaansa lähellä olevasta musiikista. Löysimme yhdessä mieleisen kappaleen Harry Potter -elokuvan musiikista. Silloin ymmärsin Kaisan olevan innokas soittajatyttö, mutta kappaleiden pitäisi olla hänen omaan makuunsa sopivia. Löysin sopivan pitävän ja myönteisen keinon hänen tukemisekseen.

Näiden ajatusten tukemana lähdin pikkuhiljaa rakentamaan Kaisalle sopivampaa yksilöllistä tapaa opiskella pianonsoittoa. Pianonsoitto on tai sen ainakin pitäisi olla lapsen vapaaehtoinen harrastus. En vertaa omaa opetustani yleissivistävään peruskouluopetukseen, koska mikään laki ei pakota ketään ottamaan pianotunteja. Opetuksen vapaaehtoisuuteen perustuvan luonteen takia olen joutunut miettimään soitto-opetustani ja sen vastaavuutta oppilaiden tarpeisiin. Lisäksi pidän pianonsoittoa yksilöille ja yhteiskunnalle arvokkaana asiana ja toivon jokaisen löytävän soittoonsa itselleen mieluisan lähestymistavan.

4.2 Pianonsoiton materiaalien, tekniikkojen ja menetelmien yksilöllistäminen

Valikoin oppilaalleni sopivampia soittokappaleita. Soitimme hyvin paljon oppilaani omaan makuun sopivia tuttuja lastenlauluja ja kevyen musiikin kappaleita. Omassa kehittämistehtävässäni sovitin opetuksessani yhteen sitä, mitä olin oppinut koulussa, vapaa-ajallani, musiikkiopistossa ja muiden yksityisoppilaideni parissa. Tämän musiikillisen osaamiseni ja tietoni varassa oppilasta kuunnellen edistyminen lähti käyntiin.

Eniten pianonsoiton oppimisen yksilöllistäminen näkyi siinä, että aloimme opetella sointuja. Kaikki tutut lastenkappaleet ja osa populaarimusiikista ovat yleensä helposti säestettävissä aivan muutaman soinnun osaamisellakin. Suomalainen pianokoulu 1 -kirja huomioi kolmisointuja ja säestämistyylejä, mutta jätimme kirjan lopulta sivuun sopivan kappalevalikoiman puuttuessa.

Perustekniikan ylläpitämiseksi soitimme kirjassa olevia asteikkoharjoituksia Kaisan vastahakoisuudesta huolimatta. Asteikkojen ja niiden sormijärjestysten harjoittaminen ovat mielestäni pianistille niin tärkeitä, että säilytin jonkin verran niiden harjoittelua Kaisan oppimisen tukena.

Suzukin tarjoamat kappalemateriaalit jäivät kokonaan pois. Käytin opetuksessani kuitenkin paljon Suzukin menetelmää musiikin oppimisesta. Opetin käytännössä kaikki uudet kappaleet soittamalla ne itse Kaisan kuunnellessa. Useimmat kappaleet olivat Kaisalle jo entuudestaan tuttuja ja hänen itsensä valitsemia, joten saatoin pyytää häntä heti alussa soittamaan niitä korvakuulolta ilman omaa soittoaani. Kehotin häntä kuuntelemaan paljon soittamaamme musiikkia, koska se helpottaisi ja nopeuttaisi soitonoppimista.

Laulaminen oli aina yksi osa pianotuntejamme ja laulaminen on yksilöllistämisen edetessä lisääntynyt. Soitettavat kappaleemme olivat melkein aina vokaalimusiikkia, jota säestimme pianolla. Aluksi Kaisa opetteli enimmäkseen vain säestämistä ja minä lauloin melodiaa. Kaisan soittotaidon varmentuessa hän alkoi hiljalleen laulaa kanssani. Lopulta hän jopa vaati minua olemaan hiljaa!

Piano-ohjelmistoamme enemmänkin jouduin miettimään suhtautumistani Kaisan epävarmuuteen. Hän haki kovasti vahvistusta itsetunnolle soittamalla mielellään enimmäkseen vain sellaisia kappaleita, jotka hän jo varmasti osasi. Hän suhtautui uusiin asioihin varovasti ja koki ne ennalta vaikeiksi, vaikkei hän olisi vielä niitä yrittänytkään oppia. Koska meillä ei ollut pakollisia vaatimuksia tai aikatauluja, olin erittäin varovainen vaatimuksissani. Koin hänen itsetuntonsa ja osaamisensa tunteen vahvistamisen olevan kaikista tärkeintä. Harrastuksen taidolliset tavoitteet kehittyivät kukin omalla ajallaan. Soitettavan ohjelmistomme vaihdos kehitti häntä soittajana jo alkuodotuksiani enemmän.

4.3 Pianonsoiton opettamisen toteutus

Tavallisesti tuntimme tärkeä osio oli keskustelu. Juttelimme Kaisan koulusta, harrastuksista ja vapaa-ajasta, jolloin sain tietoa häntä mahdollisesti kiinnostavista soittokappaleista. Kuulumisten vaihtaminen vahvisti suhdettamme ja loi hauskoja hetkiä. Koin Kaisan avoimuuden luottamuksen osoituksena ja opetushetkemme ystävällisiksi ja vapaiksi. Arvelisin Kaisankin kokeneen samoin. Opettajan ja oppilaan hyvä suhde vaikuttaa osaltaan opiskeltavan asian mielekkyyteen ja siksi se on merkittävää.

Soitamme aina joitain vanhoja jo opittuja kappaleita. Soitimme ja lauloimme paljon mm. Do, Re, Mi -, Vanha holvikirkko- ja My Heart Will Go On lauluja. Hyvin usein jouduin rajoittamaan ennestään tutun ja osatun ohjelmiston soittoaikaa. Taitojen näyttämislään ymmärsin Kaisan hakevan onnistumisen elämyksiä ja minun, opettajan, vahvistavaa palautetta. Tiesin sen olevan hänelle tärkeää. Tämän takia rajojen laittaminen oli joskus vaikeaa. Olin kuitenkin ajatellut tuntiemme tärkeimmäksi tavoitteeksi Kaisan soittoinnon säilyttämisen ja itsetunnon vahvistamisen ja siksi käytimme jo opitun soittamiseen melko runsaasti aikaa. Pyrin silti jakamaan aikaa myös uusille asioille ja ohjaamaan häntä harkitusti uusien kappaleiden ja pienien uusien taitovaatimusten pariin.

Opettajana minulla oli vastuu Kaisan soittotaidon kehittymisestä. Hänen epävarmuutensa uusiin asioihin vaati minultakin kärsivällisyyttä ja kekseliäisyyttä. Eräs keksimäni hyvä tapa oli kehittää teknistä osaamista lisäämällä jokin uusi haasteellisempi soittokuvio jo ennestään opittuun kappaleeseen. Tämä toteutui hienosti esimerkiksi Do, Re, Mi -laulun kohdalla, jossa vaihdoimme vasemman käden soinnut haasteelliseen Albertin basso - kuvioon. Kappale oli Kaisalle siinä vaiheessa jo hyvin tuttu ja turvallinen. Hän itsekin koki mukavaksi haasteeksi saada se kuulostamaan monimutkaisemmalta vasemman käden muutoksien avulla.

Tuntimme olivat keskustelevia, soitimme paljon vanhoja kappaleita ja parhaani mukaan yritin opettaa Kaisalle myös uusia taitoja vaativaa musiikkia. Vuosi vuodelta etenimme tällä tavalla hitaasti oikeaan suuntaan ja varsin luonnollisesti. Tiesin Kaisan varttumisen ja kypsymisen tuovan joka vuosi muutoksia, jolloin kyllä löytäisimme yhdessä keinot.

4.4 Opettajan ja oppilaan palaute ja kokemukset soittotunneista

Eniten opin tunneillamme kehittämään vuorovaikutustaitojani. Jouduin tarkistelemaan tietoon, taitoon ja opettajan asemaan liittyviä asioita. Havaitsin ne muuttuviksi ja joskus mielestäni keinotekoisiksi. Pyrin harvoin esittämään asioita varmoina totuuksina, sillä teenhän itsekkin erheitä. Parhaassa tapauksessa tämä toimisi inhimillisenä mallina oppilaalleni ja hänenkään ei tarvitsisi tavoitella täydellisyyttä. Tässä kasvussani tuntimme olivat minulle mullistavia, koska koin lapsena saamani musiikkikasvatuksen toisin. Jokin tunneissamme näytti toimivan ja Kaisa kävi niillä säännöllisesti ja mielestäni myös mielellään. Näytimme olevan hyvin samalla aaltopituudella, vaikka pidin opettajan ja kasvattajan vastuuni.

Mielestäni Kaisa on tällä hetkellä hyvällä tiellä rohkaistumisessaan kohtaamaan uusia soittokappaleita. Olin ilmeisesti tukenut hänen kehittymistään luomalla turvallista vuorovaikutusta. Tiedän Kaisan soittaessaan tarvitsevan edelleen vahvistusta itsetunnolle, vaikka hän on jo seurassani paljon vapautuneempi. Ahkeran harjoittelun tuomat taidot ovat osaltaan lisänneet Kaisan itseluottamusta. Harjoitteluinto perustuu myös sopivaan ohjelmistoomme, joka sisältää paljon Kaisan omaan elämään kuuluvaa musiikkia.

Kaisan motoriset taidot kehittyivät ja varmentuivat. Perustekniikan ylläpitämisessä ja edistymisessä joudumme vielä tekemään töitä. Se edellyttäisi vähintään asteikkojen sujuvampaa ja aktiivisempaa soittamista sekä tiettyjen sormijärjestyksien noudattamista etenkin kappaleiden melodioissa.

Sointumerkeistä säestäminen yhdistettynä melodian soittoon tai lauluun on Kaisalle jo helpompaa. Sointujen mutkaton soittaminen on ajoittain hyvinkin uskottavaa.

Opettelimme kaikki kappaleet enimmäkseen korvakuulolta. Minä opettajana soitin ja lauloin tai kuuntelimme yhdessä musiikkiesityksen nauhalta. Sen jälkeen Kaisa soitti korvakuulolta kuulemansa kappaleen ja lauloi hienosti. Kaisa pystyy tällä hetkellä jo korjaamaan epävireisiä kohtia laulussaan ja vääriä nuotteja soitossaan. Näin ollen uskon hänen pystyvän helposti erottamaan säveliä toisistaan.

Kaisa oli kanssani melko samaa mieltä edistymisestään ja koki vuorovaikutusvälimme olevan vapaa ja toverillinen. Hän sanoi pitävänsä pianonsoitosta peräti niin kovasti, ettei olisi ikinä lopettanut soittamista. Tätä hieman epäilin, mutta onneksi hän vaikutti olevan nykyhetkeen tyytyväinen. Pieni palautetuokiomme kuitenkin muistutti minua siitä, että tämä työ on tosiaankin vain minun kokemuksistani käsin kirjoitettu. Me kohtasimme tässä tilanteessa ja se oli meidän mahdollisuutemme. Ymmärtävässä opetuksessa ehkä Kaisa olisikin voinut jatkaa perinteisemmällä musiikkiopiston tavoitteilla. Ehkä soittoinnon notkahdus oli väliaikainen ja siihen vaikuttivat opetuksen sisällön lisäksi muutkin asiat. Toisaalta lapset elävät tässä hetkessä, joten arvelen hänen onnellisesti vain unohtaneen menneet.

5 Pohdinta

5.1 Työn eettisyys ja luotettavuus

Tämä opinnäyte kuvastaa enimmäkseen opettajan tuntemuksiani ja valintojani Kaisan opetuksessa ja sen yksilöllistämisprosessissa. Työn määrittelijänä olivat kolmen vuoden aikana tunneillamme tapahtuneet asiat ja keskustelut. Niiden pohjalta laadin hieman teoriataustaa, jotka mielestäni sopivat ajatuksiini ja tähän asiayhteyteen. Löysin käyttämästäni lähdekirjallisuudesta toimintaani

kannustavaa ja tukevaa ajattelua. Työn loppuun lisäämissäni kehittämisehdotuksissa pyrin ajattelemaan toimintaani toiseltakin kannalta. Työn suurin hyöty on siinä, että pohdin, selkeytin ja erittelin kolmen vuoden ajalta tulleita ajatuksiani ja tekemisiäni.

Pyrin ilmaisemaan asioita mahdollisimman neutraalisti, vaikka työssä onkin persoonallisuuden kuvailua. Se on aina arkaluonteinen ja herkkä alue, vaikka kuvailu ei olisikaan negatiivista. Kahdenkeskisessä opetuksessa ei ole ulkopuolista arvioijaa, joten objektiivisuuden sijasta parasta on pyrkiä edes yhteistyöhön, rehellisyyteen ja avoimuuteen. Omasta mielestäni pyrkimyksiäni avoimuuteen ja rehellisyyteen helpottivat Kaisan, minun ja Kaisan äidin mutkattomat ja suorat välit. Ilman hyvää suhdettamme en varmasti olisi edennyt opetuksessani enkä edes harkinnut tekeväni tätä opinnäytettä.

5.2 Yksilöllisen pianonsoitonprosessin lopputulosten arviointi

Mielestäni kolmivuotinen soittomatkamme oli mielenkiintoinen ja yksilöllistämisen jälkeen se lopulta onnistuikin. Kaisa sai lisää itseluottamusta ja saavutti jo nuorella iällä uskottavan ja oman näköisensä soittotaidon, joka säilynee läpi koko elämän. Se on todella hieno saavutus ja varmasti vaivan arvoista. Jatkoarjoittelulla ja yksilöllisellä opetuksella hän voi saavuttaa varman säästystaidon toistenkin iloksi.

Vaikeimman ajanjakson aikana ennen soittotuntiemme suunnanvaihdosta Kaisa oli hyvin levoton eikä harjoitellut läksyjään. Sinä aikana kumpikin meistä todennäköisesti harkitsi tuntien lopettamista. Uuden opetusmateriaalin avulla Kaisa kuitenkin löysi uuden merkityksen soitolleen ja suhteemme aikanaan korjaantui. Olin siitä erityisen iloinen, koska minusta oli hienoa olla nuo vuodet mukana pienenä osana Kaisan elämää. Ehkä hän halusi tiedostamattaankin alkuaikojen käyttäytymisellään sanattomasti vastustaa antamiani epäsovivia soittotehtäviä ja testata minun välittämistäni ja kykyäni muutokseen.

Opin tästä prosessista paljon ja toivon säilyttäväni avoimesti oppivaisen asenteen uusia haasteita ja muutoksia kohtaan läpi elämäni. Mielestäni se on tärkeää tämän päivän työelämässä kuten muillakin elämänalueilla. Mietin kovasti rooliani opettajana, koska opettajan merkitys on nykyisin niin erilainen kuin ennen. Mielestäni tiedon- ja taidonjakajan rooli ei tänä päivänä ole enää k riittävä. Tietoa on saatavilla helposti ja vieläpä ilmaiseksikin. Kirjastot ovat täynnä nuotteja ja soittoesimerkkejä voi käydä kuuntelemassa ja katselemassa vaikkapa netin Youtube – sivuilta. Ilmeisesti minulla on oltava jokin inhimillisempi ja taidollisestikin tarpeeksi hyvä syy, miksi joku haluaisi ottaa minulta pianotunteja. Todennäköisesti nämä asiat ovat herättäneet kiinnostukseni vuorovaikutustaitoihin, psykologiaan ja kasvatuksellisiin kysymyksiin. Mielestäni Kaisan opettaminen opetti minulle näitä asioita käytännössä hyvin paljon. Pohdintani varmasti jatkuu tulevissa arjen opetustehtävissä. Opinnäytetyö selkeytti ajatuksiani pianonsoiton opettamisesta. Työstäni oli minulle iloa ja hyötyä.

5.3 Kehittämisehdotukset

Tämän yksilöllistämisen prosessin oppilaslähtöisyys -käsitteen ymmärtäminen mietitytti minua. Myötäiliko opetukseni oppilaani sen hetkisiä tarpeita ja tunteita ajoittain liikaakin? Voiko lapsi vielä täysin tietää, mitä hän haluaa? Ohjasiko meidän molempien epävarmuus uusien asioiden torjunnassa liikaa? Jouduin tukemaan Kaisaa vahvasti uusien asioiden aloittamisessa hänen omien vastustavien tunteidensa voittamisessa. Näin hän vähitellen ”oppi pois” uuteen soittotehtävään liittyviä haitallisia oletuksiaan. Kehityin varmasti oppijaa estävien yksilöllisten seikkojen havaitsemisessa ja niiden huomioimisessa opetuksessa.

Olenkin kiitollinen klassisesta koulutuksestani, vaikkei se ollut mielestäni aina hauskaa ja toisinaan soitin ”pakosta” ikäviä soittoläksyjäni. Nykyisin nautin klassisen musiikin soittamisesta ja se rikastuttaa elämäni, vaikka pidän muunkinlaisesta musiikista. Klassisen musiikin opiskelu vaatii kuitenkin pitkäjänteistä ja sitkeää työskentelyä, jota monikaan harrastelija ei ole halukas

tekemään. Toisaalta klassisesta pianomusiikista löytyy teknisesti helposti haltuun otettavia musiikillisesti kauniita "helmiä". Ehkäpä voisin jatkossa ehdotella tämäntyyppistä ohjelmistoa myös sellaisille oppilaille, jotka eivät muuten halua soittaa klassista musiikkia. Se on yleissivistävää ja parhaassa tapauksessa joku voisi alkaa nähdä klassista musiikkia aivan uusin silmin. Erilaisista asioista voi oppia pitämään edellyttäen, että ensin on tietoa ja kokemuksia niistä.

Kehitettävä ja kehittyvä asia on myös roolini kasvattajana. Lapset pitävät lopulta turvallisista rajoista. Olin aika vapaamielinen ja nähdäkseni riittävän vaativa Kaisan opetuksessa. Olin kokematon ja nuori oppimismatkallani. Toivon ja tiedän lämpimän jäämäkkyuden lisääntyvän juuri epätavallisissa ja haastavissa tilanteissa.

Lähteet

- Ahonen, M.-L. 2012. Lisää laulua luokkaan.
http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2012_22/164712.htm). 28.1.2013.
- Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Heikkilä, J., & Heikkilä, K. 2001. Dialogi -avain innovatiivisuuteen. Helsinki: WSOY.
- Kinnunen, S. 1992. Keskilapsuuden tärkeät vuodet. Helsinki: WSOY Bookwell.
- Krokfors, M. 1984. Lapsi ja musiikki: laulaminen. Helsinki: WSOY.
- Lehtelä, R., Saari, A., & Sarmanto-Neuvonen, E. 2002. Suomalainen pianokoulu: alkusoitto. Helsinki: WSOY.
- Lehtelä, R., Saari, A., & Sarmanto-Neuvonen, E. 2003. Suomalainen pianokoulu 1. Helsinki: WSOY.
- Linnankivi, M., Tenkku, L., & Urho, E. 1988. Musiikin didaktiikka. Helsinki: WSOY:n graafiset laitokset.
- Mäkinen, K. 2005. Eriksonin teoria -ihmisen psykoanalyttiset vaiheet.
<http://www.edu.lahti.fi/~kmakinen/Eriksonin%20teoria.htm>. 20.1.2013.
- Numminen, A. 2013. Lauluavain. http://www.lauluavain.fi/?page_id=4. 28.1.2013.
- Perttula, J. 1999. Mitä opettajuus on? Ydinkysymyksiä ja vastausten alkuja. Teoksessa Räsänen P, Arikoski J., Mäntynen, P. & Perttula J. (toim.) Opettajuuden psykologia. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Rödström, M. 1990. Lapsen kehitys 7 - 12 vuotta. Helsinki: Otava.
- Saarniaho, R. 2005. Lapsen psykososiaalinen kehitys.
http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/ps/ps2/3_kehitys_ikakausittain/03_lapsenpsykososiaalinenkehitys?C. 23.1.2013.
- Stenberg, K. 2011. Riittävän hyvä opettaja. Porvoo: Bookwell.
- Suzuki, S. 1969. Hoivaten kasvatan soittajan. Helsinki: Vikkelä Ville.
- Turun Suzukikoulu. 2011. Suzuki-menetelmä.
http://www.turun Suzukikoulu.fi/opetus_suzukimenetelma2.html. 27.1.2013.
- Uudenmaan Suzuki-instituutti. 2013. Suzuki-menetelmä.
<http://www.uudenmaansuzuki-instituutti.fi/6>. 27.1.2013.
- Yli-Luoma, P.V.J. 2003. Hyvä opettaja. Sipoo: IMDL Oy Ltd.